

Statistică de bibliotecă

Rolul actual al bibliotecilor în coagularea identității locale

Studiu de caz:

Biblioteca Universitară „Cornelia Bodea” din Arad

Mălina Duță

Într-o perioadă în care mediul virtual devine cu predilecție spațiul care răspunde nevoilor de informare, dar și celor de comunicare socială, se pune întrebarea: care este în prezent rolul socio-cultural al bibliotecilor publice și universitare? După cum sugerează și titlul, studiul de față pornește de la un spațiu și o instituție clar definite: Aradul și Biblioteca Universitară „Cornelia Bodea”. Prin investigarea rolului unei anumite biblioteci în construcția identității locale dorim să identificăm unele axe de cercetare cu caracter general, dar și să utilizăm informațiile obținute pentru a ameliora calitatea serviciilor oferite de bibliotecă.

În prezent spațiul arădean se află într-un proces de redefinire identitară. Pe de-o parte se revalorizează

în ceea ce privește situarea Aradului într-o provincie istorică, se afirmă că delimitarea dintre Banat și Crișana este realizată de râul Mureș. Ori, Mureșul trece prin orașul Arad, împărțindu-l în două părți aproape egale ca întindere. Deși zonele din județ apropiate de Banat, respectiv de Crișana și Apuseni, prezintă elemente culturale caracteristice provinciilor învecinate, orașul Arad a dezvoltat o individualitate separată. Totuși, prin prisma istoriei habsburgice comune, Aradul și Timișoara (văzută ca orașul – emblemă al Banatului), au prezentat vreme îndelungată o serie de similitudini antro-po-culturale. Dintre acestea, le-aș menționa pe cele reliefate de Adriana Babeți în *Le Banat – un El Dorado aux confins*: raportarea locuitorilor, citându-l pe Virgil Nemoianu, la un „etos al instruirii”, cât și valorizarea pozitivă a educației. De asemenea, în Arad, precum în Timișoara, se putea face referire la multilingvismul elitei intelectuale, dar și a unei importante părți a populației².

În timpul perioadei comuniste elementele de multi și interculturalitate au intrat într-un con accentuat de umbră, perpetuat din mai multe motive, printre care și inerția, după 1989. Astăzi Aradul încearcă, mai ales prin intermediul „culturii oficiale”³, recuperarea valorilor menționate anterior, valori care caracterizau în diverse proporții întreg spațiul central european.

Pe de altă parte, Aradul beneficiază de un nucleu de tineri artiști care evoluează în spațiul alternativ. Deși evenimentele organizate de aceștia nu sunt de aceeași amploare ca și cele promovate de rețelele socio-culturale mai mult sau mai puțin formale, acești artiști

tradiția multiculturală a orașului, iar pe de altă parte se pune tot mai mult accentul pe o identitate legată de arta contemporană și cultura urbană¹. Deși cele două tendințe sunt opuse din punct de vedere ideologic, scopul lor este același, și anume creionarea identității Aradului contemporan și construirea unei comunități arădene bine închegate.

¹ Prin „cultură urbană” înțeleg, în contextul arădean actual, intersecția dintre diverse manifestări artistice postmoderne și o viață socială prezentând unele caracteristici care se pot regăsi în teoriile lui Georg Simmel, iar mai târziu ale Școlii din Chicago, cu privire la urbanitate.

² Adriana Babeți în BABEȚI Adriana și Cécile KOVACSHAZY (coord.), *Le Banat : un Eldorado aux confins*, Cultures d'Europe Centrale, Hors série n° 4 – 2007, Université de Paris – Sorbonne, Paris, pg 22 – 24.

³ Tipul de evenimente socio-culturale promovate prin rețelele formale (municipalitate, teatru, muzeu).

underground răspund așteptărilor unui public de nișă care se identifică, măcar parțial, cu alte valori decât cele deja existente. Mișcări încă insuficient organizate sau cunoscute, dar care reușesc să atragă punctual atenția, precum asociația Aradsterdam sau Kinema Ikon⁴, modelează identitatea Aradului contemporan în conformitate cu valori cu caracter mondial recent puse în evidență, cum ar fi arta ecologică sau community sharing⁵.

Cum se inserează bibliotecile în acest mozaic identitar în curs de rearanjare?

Instituția bibliotecii a fost întotdeauna asociată cu educația, indiferent dacă ne referim la această noțiune în sens larg sau dacă particularizăm în funcție de context. Având în vedere schimbările majore produse de utilizarea internetului, bibliotecile au „pierdut teren”, multe informații fiind mai ușor și rapid accesibile online. Chiar și în acest context, bibliotecile și-au păstrat monopolul în ceea ce privește deținerea și punerea la dispoziția publicului specializat (studenți, cercetători, etc.) a operelor științifice mai greu accesibile. Faptul că în ultimele luni mai multe universități de renume mondial au decis să își pună în mod gratuit o parte din cursuri online⁶ pune și mai mult sub lupă rolul bibliotecilor publice și universitare și modul în care acestea se pot adapta la viteza tot mai mare cu care progresează tehnologia. Cu atât mai mult ne întrebăm dacă bibliotecile pot reprezenta încă poli de stabilitate în coagularea identităților locale.

În încercarea de a avea o imagine mai clară asupra rolului jucat de bibliotecă în comunitățile locale am realizat o anchetă în cadrul bibliotecii Universității „Aurel Vlaicu” din Arad. Studenții care au frecventat biblioteca în perioada 28.04.2014 – 09.05.2014 au fost rugați să completeze un chestionar – anchetă, conținând 5 întrebări cu răspuns deschis⁷. Pentru ca răspunsurile să fie relevante, condiția a fost ca studenții să fie din Arad sau să locuiască în Arad de minim 1 an. Astfel, au răspuns la chestionar 37 de persoane cu vârstele cuprinse între 19 și 53 de ani.

Cele 5 întrebări adresate respondenților au fost:

1. Ce caracterizează orașul Arad din punct de vedere identitar?
2. Cum ați descrie viața culturală arădeană?
3. Credeți că o bibliotecă publică sau universitară are un rol de jucat în viața culturală a unui oraș? Argumentați-vă răspunsul.
4. Cum credeți că ar trebui sau cum ați dori ca Biblioteca Universitară „Cornelia Bodea” să se implice în viața culturală a Aradului? Argumentați, exemplificați.
5. Credeți că bibliotecile publice și universitare (mai) au vreun rol în societatea contemporană? Motivați-vă răspunsul.

Răspunsurile primite la prima întrebare, ce caracterizează Aradul din punct de vedere identitar, sugerează că, în accepțiunea a aproximativ jumătate dintre respondenți, identitatea unui spațiu se suprapune, cel puțin parțial, cu viața sa cultural-artistică.

În ceea ce privește identitatea Aradului, aceasta este asociată cu: multiculturalitatea și coexistența pașnică a diverselor etnii, istoria și arhitectura habsburgică a orașului, deschiderea spre Occident. Un răspuns interesant a punctat faptul că spațiul arădean este modelat de prezența râului Mureș, acesta constituind un fel de matrice identitară.

În ceea ce privește viața socio-culturală a orașului, opinia cvasi-generală a respondenților a fost că aceasta se află într-un proces de expansiune, calitatea evenimentelor culturale amplificându-se încet, dar constant, în ultimii ani. Câțiva dintre respondenți subliniază că este vorba de o viață culturală de factură clasică, dominată de rețelele culturale oficiale, însă presărată pe alocuri cu perioade de activitate culturală

⁴ Atelier multimedia, prezent în Arad sub diverse forme încă din 1970.

⁵ Diverse forme de auto-organizare socială care au la bază schimbul, întraajutorarea și benevolatul.

⁶ A se vedea edX, MIT OpenCourseWare sau Open Yale Courses.

⁷ A se vedea Anexa.

intensificată – se dă exemplul festivalurilor – sau cu evenimente punctuale inedite.

La următoarea întrebare – Credeți că o bibliotecă publică sau universitară are un rol de jucat în viața culturală a unui oraș? – răspunsul este, unanim, da. Motivările acestui răspuns au fost variate. Unii văd în bibliotecă un pilon al vieții culturale. Alte persoane, deși subliniază rolul bibliotecii în viața orașului, remarcă și faptul că rolul social al acesteia a fost diminuat de

Franța, însă în România acest aspect este mai puțin abordat.

Întrebarea cu numărul 4, referitoare la eventuale modalități de implicare a bibliotecii „Cornelia Bodea” în viața culturală a Aradului, a revelat că studenții și-ar dori ca biblioteca să găzduiască mai multe evenimente culturale, cum ar fi întâlniri cu diverși scriitori, și conferințe pe diverse teme științifice. De asemenea, unii respondenți și-ar dori existența unui cenaclu literar și zile ale porților deschise în care să le fie explicată valoarea unor cărți de renume.

Biblioteca le oferă studenților posibilitatea de a folosi o sală multimedia unde pot accesa programul Anelis Plus⁸. Astfel utilizatorii beneficiază atât de resurse științifice tipărite, cât și de resurse electronice de cercetare inaccesibile prin rețelele de internet la domiciliu. După cum se subliniază și în *Tratatul de biblioteconomie* editat de Asociația Bibliotecarilor din România⁹, astăzi competențele bibliotecarilor s-au diversificat, aceștia ajutând utilizatorii să găsească informațiile necesare nu doar în biblioteca fizică, ci și în mediul virtual.

Așadar, biblioteca deservește în primul rând studenții și cercetătorii, dar sala de lectură le este deschisă tuturor celor care au nevoie să o folosească. Este util de precizat că biblioteca universitară „Cornelia Bodea” este amplasată pe bulevardul principal al Aradului, poziție spațială privilegiată, deoarece îi sporește posibilitatea de a participa activ la viața socială a orașului. S-ar putea imagina activități cultural-educative cu impact local, menite să atragă mai mult atenția studenților și să insuflă un dinamism sporit acestui spațiu.

Ultima întrebare a chestionarului are un caracter general, investigând rolul bibliotecilor în societatea contemporană. Răspunsurile oferite indică, în mod previzibil, că rolul bibliotecii ca sursă de informare a scăzut direct proporțional cu sporirea accesului la internet. Pe de altă parte, biblioteca este văzută ca o instituție demnă de încredere, informațiile accesibile în acest spațiu fiind verificate și credibile. De asemenea, informațiile obținute în bibliotecă sunt percepute ca fiind clare și ordonate logic, spre deosebire de informațiile accesate online. Aproximativ jumătate din respondenți sunt de părere că în prezent biblioteca mai îndeplinește și rolul de „trezorier” al unor cunoștințe valoroase pentru societate. Se menționează și faptul că

TEMESVAR.

Izr. templom-Synagoge.

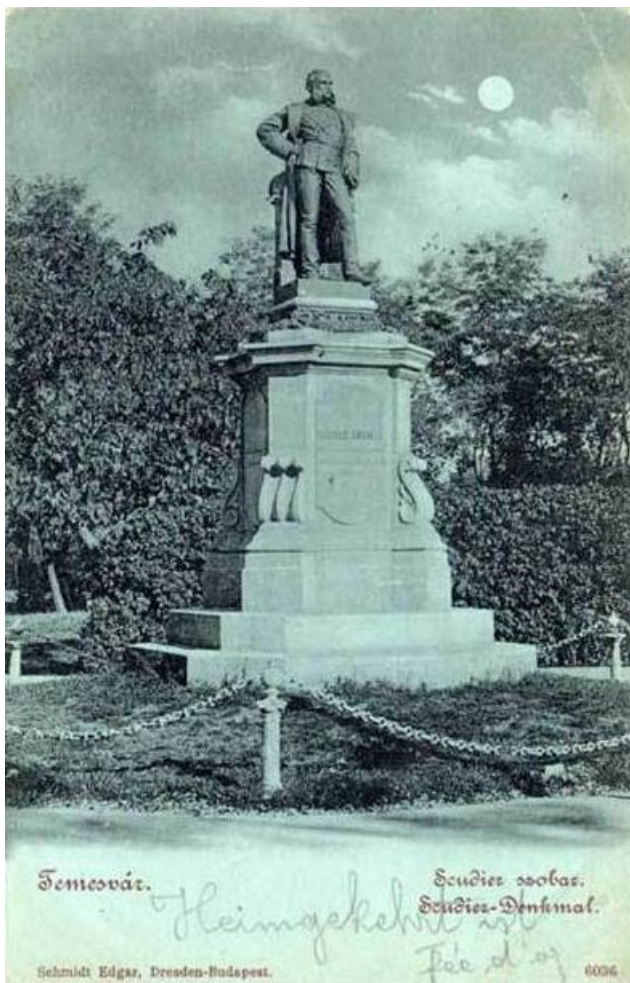
apariția internetului. Alții, dimpotrivă, afirmă că biblioteca, prin rolul său de formare și educare a tinerilor, contribuie activ la evoluția socială. Un răspuns aparte, și anume faptul că biblioteca este esențială în viața orașului deoarece le facilitează accesul la cultură celor lipsiți de posibilități financiare, ar putea de naștere unei dezbateri asupra legăturii dintre mijloacele economice și educație în societatea românească. Accesul tuturor claselor sociale la cultură reprezintă o reală preocupare în unele țări, un exemplu în acest sens fiind

⁸ <http://www.anelisplus.ro/>

⁹ REGNEALĂ, Mircea (coord.), *Tratat de Biblioteconomie*, vol. 1, Asociația Bibliotecarilor din România, București, 2013, pg 305 – 307.

lectura reprezintă o formă de evadare din realitatea curentă, dar și că bibliotecile din România trebuie să se modernizeze și să devină mai „prietenose”¹⁰ cu utilizatorii.

Analizând datele obținute, putem concluziona că, deși rolul bibliotecilor în societate trece printr-un proces de redefinire, acest fapt nu constituie o amenințare la adresa existenței bibliotecilor. Se constată că biblioteca este văzută, la nivel local, ca un element care ajută la agregarea comunității. Astfel, nu numai că

aceasta poate juca un rol în coagularea identităților locale, dar chiar este recomandată implicarea activă în diverse acțiuni de tip educativ sau cultural. Ca regulă generală, cu cât o comunitate este mai mică, cu atât rolul jucat de bibliotecă în coagularea identității locale are potențialul de a fi sporit.

In cazul Aradului și bibliotecii universitare „Cornelia Bodea”, având în vedere cele menționate anterior despre identitatea orașului, cât și varietatea socio-culturală a utilizatorilor, biblioteca are ocazia să devină un liant cultural, un punct de întâlnire între elemente

aparent disparate. De asemenea, biblioteca poate juca și rolul de animator cultural¹¹, oferindu-le arădenilor micro-proiecte sociale, culturale și artistice cu potențial de dezvoltare pe termen mediu și lung.

Intr-o lume aflată într-un proces cvasi-continuu de schimbare, uneori în pragul haoticului, bibliotecile reprezintă o oază de stabilitate. Garant al veridicității informațiilor, bibliotecile beneficiază de un potențial extraordinar, și anume încrederea comunității. Bibliotecile par să redevină, la fel ca în perioada antică, „păstrătoare” ale unor cunoștințe prețioase. De altfel, UNESCO a lansat în 2009 programul Biblioteca Digitală Mondială¹², continuatoare a proiectului „Memoria Umanității”, acestea având scopul de a facilita accesul la educație și de a sensibiliza opinia publică asupra „patrimoniului documentar al umanității” (Regneală, 2013 : 364).

De altfel, internetul nu trebuie perceput ca un inamic al bibliotecilor. Dimpotrivă, acesta este un instrument fabulos, care facilitează accesul la cunoaștere. Așadar un alt rol al bibliotecilor în societatea contemporană este de a educa populația pentru a folosi corect acest instrument.

In final, pentru a descrie rezumativ spiritul care animă relația dintre bibliotecă și comunitate, am să citez răspunsul unuia dintre studenți: „Biblioteca este înțelepciunea orașului.”

Anexă

Chestionar pentru tema „Rolul bibliotecii în coagularea identității locale”:

Răspunsurile dumneavoastră folosesc la realizarea unui studiu prezentat în cadrul conferinței „Identitate locală și coeziune socială”, Timișoara, 22.05.2014. Vă mulțumim.

Nume (opțional):

Vârsta:

Localitatea și județul de proveniență:

- 1) Ce caracterizează orașul Arad din punct de vedere identitar?
- 2) Cum ați descrie viața culturală arădeană?
- 3) Credeți că o bibliotecă publică sau universitară are un rol de jucat în viața culturală a unui oraș? Argumentați-vă răspunsul.
- 4) Cum credeți / cum ați dori ca Biblioteca Universitară „Cornelia Bodea” să se implice în viața culturală a Aradului? Argumentați, exemplificați.
- 5) Credeți că bibliotecile publice și universitare (mai) au vreun rol în societatea contemporană? Motivați-vă răspunsul.

¹⁰ Aici termenul de „prietenos” are același înțeles ca „user friendly” din limba engleză, adică un mediu care să faciliteze și să îmbunătățească experiența utilizatorului. În cazul unei biblioteci, este vorba, pe lângă calitatea serviciilor, și de o modernizare a mediului ambiant prin punerea la dispoziție de scaune ergonomice, automate pentru cumpărat apă, fotocopioare ușor accesibile și așa mai departe.

¹¹ Eventual în parteneriat cu alte instituții.

¹² <http://www.wdl.org/en/>